СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 199. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 27-го серпня 1938. No. 199. Jersey City, N. J., Saturday, August 27, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЮНІЙНА КОНВЕЦІЯ ПРОТИ РОБІТНИЧОЇ РАДИ

БОФАЛО (Ню Йорк). — Конвенція Стейтової Федерації Праці ухвалила резолюцію, в котрій осуджується Краєву Раду Робітничих Відносин за прихильність до Комітету Промислової Організації за викривлення робітничого закону Вагнера.

Конвенція заявилася теж за проєкт Американської Федерації Праці обмежити владу робітничих рад.

ТОРГОВЕЛЬНА ПАЛАТА ЗА ОБМЕЖЕННЯ РОБІТНИЧОГО ЗАКОНУ.

ВАШИНҐТОН. — Джордж Дейвис, предсідник Торговельної Палати Злучених Держав, видав заяву, в котрій гостро критикує Краєву Раду Робітничих Відносин та домагається зміни закону Вагнера. Дейвис каже, що виконування цього закону не дає краєві вернутися до нормальних економічних відносин.

ЗАМИРЕННЯ В АВТОМОБІЛЬНІЙ ЮНІЇ НЕ ВДАЛОСЯ.

ВАШИНҐТОН. — Заходи Джана Луїса, голови Комітету Промислової Організації, довести до згоди між урядниками автомобільної юнії не вдалися. Гомер Мартин, предсідник автомобільної юнії, відкинув проєкт Луїса привернути в урядуванні викинених Мартином урядників юнії, поки конвенція юнії не вирішить справи.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ХОЧЕ ВІДВЕРТАТИ ВІЙНУ.

АТЛАНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — Матю Вол, віцепрезидент Американської Федерації Праці, предложив урядові Федерації звіт зо своїх спостережень з подорожи по Европі й у ньому доказує, що Европі грозить негайна війна. Виконний уряд Федерації збирається почати співпрацю з робітничими організаціями поза Америкою в цілі задержання миру. На найближчій конвенції Американської Федерації Праці будуть предложені відповідні резолюції.

АМЕРИКА ДОМАГАЄТЬСЯ ВІД МЕКСИКА ПРИПИНЕННЯ КОНФІСКАТ.

ВАШИНҐТОН. — Кордел Гол, секретар стейту, вислав до мексиканського уряду нову ноту в справі забирання американських маєтків мекиканським урядом. Нота домагається від Мексика припинення дальших конфіскат та винагородження за вже забрані маєтки. Претенсії осіб, пошкодованих конфіскатами, мали би бути розглянені відповідними невтральними комісіями.

УРЯД ХОЧЕ РОЗТЯГНУТИ ОБЕЗПЕЧЕННЯ НА ВСІХ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Рада Суспільного Забезпечення почала розсліди в цілі вироблення такого пляну асекурації, що міг би обняти всіх робітників краю. Дотеперішній плян обіймає понад 40 міліонів осіб, але лишає поза обезпеченням коло 16 міліонів робітників, занятих на фармах, домашньою працею й інших.

ПРЕЗИДЕНТ БУДЕ ЩЕ РАЗ ГОВОРИТИ ПРОТИ СЕНАТОРА ТАЙДИНҐЗА.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — На нарадах президента Рузвелта з Джімієм Фарлієм постановлено, що президент виголосить іще одну промову проти Тайдинґза, що кандидує на становище сенатора в стейті Меріленд.

ЗА ОДИН ДЕНЬ ВИСТАВЛЕНО ФОРТ.

ВАШИНҐТОН. — У приявності запрошених дипльоматів і військових знавців демонстровано тут придуманий Карлом Билнером процес скорого ставлення цементових твердинь. Форт, 20 стіп довгий, 12 стіп широкий і 9 стіп високий, був готовий до вжитку в несповна день по початті праці.

НЕБУВАЛИЙ ВИПАДОК ЗАЛІЗНИЦІ.

ДЕЙТОН (Огайо). — На льокомотиві, що тягнула поспішний поїзд Пенсилвенійської Залізниці, трапився вибух пари. Від нього машиніст Джан Брін та пічкур Р. Мичел випали з льокомотиви або може вискочили. Поїзд, зложений з льокомотиви й 15 возів, пігнав далі без керівників. Зпочатку він не звільняв бігу, бо дорога йшла в долину. Він перегнав кількома оселями, не даючи звичайних приписаних свисткових сиґналів. Коли дорога пішла під гору, поїзд звільнив, а накінець, на границі міста Сідарвил станув зовсім. Пасажири поїзду не знали нічого про подію. Один робітник з недалекого каменолому знав, що поїзд не має ставати в місті, підійшов цікавий до поїзду й побачив розбиту льокомотиву без машиніста. Незадовго до поїзду під'їхали залізничі робітники, що бачили експльозію льокомотиви й знайшли тіла машиністів.

РЕКЕТІР СВІДКОМ У РЕКЕТІРСЬКІМ ПРОЦЕСІ.

Джордж Вайнберґ, рекетір з льотерійного рекету Доча Шульца, виходить із суду в Ню Йорку, де він свідчив проти Джеймса Гайнса, окружного лідера Тамані Голу, обвинувачуючи його за звязки з рекетірами та „фіксування" суддів.

СМЕРТЬ ТРЬОХ ОСІБ ПІДЧАС БУРІ.

Здовж побережжя Нової Анґлії шаліла в середу сильна буря з громами. Грім убив одну особу, а дві інші особи втопилися, як вітрюга загнала їх на малім човні на море й перевернула його. Від грому згинув рибалка Стівен Фодж, як сидів на „бузьковім гнізді" на щоглі рибальського човна, вичікуючи надходу меч-риб.

З ПРОЦЕСУ ПРОТИ ЛЬОТЕРІЙНОГО РЕКІТІРСТВА.

У середу на суді проти Джеймса Гайнса, окружного провідника Тамані Голу, в Ню Йорку, далі зізнавав „ґенґстер" Джордж Вайнберґ. Він казав, що Додж, кандидат Демократичної Партії на уряд прокуратора в 1933 році, бачив, як Гайнс дістав від шайки льотерійних рекетірів 3,000 долярів на вибори. Свідок казав, що льотерійні рекетіри дали заґалом $32,000 на виборчу кампанію Демократичної Партії в 1933 році.

НОВІ ПАМЯТНИКИ ШЕВЧЕНКА.

Окрема комісія для відсвяткування 125-ліття уродин Т. Шевченка в совєтській Україні рішила на внесок письменника Корнійчука перемінити памятник на могилі у Каневі на новий, модерніший. Крім цього рішено закінчити будову початого памятника в Києві. Ріжні пропамятні таблиці в честь поета мають теж повстати в містах, де він жив і працював.

ВОВКИ В СТРИЙЩИНІ.

У громадах Жупанє і Вижлів, стрийського повіту, появилися стада вовків, що кидаються на худобу в полонинах.

МІСТО, ДЕ МЕШКАНЦІ НЕ ХОДЯТЬ.

Контроля руху на головніших вулицях столиці Голяндії, Гаґи, виказує щораз то більше зменшення пішого руху. І так на одній з більших вулиць Гаґи піхотинці творять ледви 9 відсотків загального числа прохожих, ровери 50 відсотків, опісля їдуть трамваї і самоходи.

БОЇ ДІТЕЙ У ЛЕНІНГРАДІ.

Внаслідок постійної мілітарної пропаґанди між молоддю і ненависти до цілого небольшевицького світу на вулицях Ленінграду зводять зо собою малі діти формальні бої, поділившись на дві ворожі армії: большевицьку і німецьку. Зброю дає дітям міліція, що сама орґанізує й обіймає протекторат над такими „забавами". А що діти дістають часто гострі замісць сліпих набоїв, наслідки такої забави бувають дуже сумні. В останньому часі в одній з таких забав згинули два хлопці: 12-літній Терехов і 13-літній Тюнін, кільканацять ранених.

МОЛЯТЬСЯ ПО ЛІСАХ.

У лісах недалеко Семипалятинська в окрузі Казакстану Ґ. П. У. відкрило в лісах християнську секту та арештувало 165 осіб, між ними 55 жінок і дітей. Дорослі відповідатимуть перед судом за тайну протидержавну діяльність, дітей примістили у виховних домах. Члени секти молились і постили, щоби Бог увільнив їх край від комунізму. Провідником секти був один селянин. Ґ. П. У. викрило теж образи святих і ручно переписувані молитви, що їх передали до протирелігійного музею.

ЗРАЗОК „КАТОЛИЦЬКОЇ ТОЛЕРАНЦІЇ" І ДЖЕНТЕЛЬМЕНСТВА.

Польський відділ Католицької Акції у Стрию уладив з початком липня ц. р. більшу прогульку до Ченстохови, Познаня, Ґнезна, Ґдині і Варшави. З прогулькою виїхало 9. м. м. зо Стрия понад 400 осіб, між ними два українські священики, кілька інтеліґентів зо Стрия та Калуша з найближчими та кілька українських міщан і селян. По приїзді до Ченстохови наші священики хотіли відправити богослуження. Якеж було здивування молодого священика о. М. Ліщинського, якому оо. павліни не хтіли дозволити правити богослуження, хоч показав їм документ латинською мовою Гр.-Кат. Митропол. Ординаріяту зо Львова на доказ, що може всюди правити Службу Божу. Щойно на інтервенцію кс. Свєжавского, польського катехита і провідника прогульки зо Стрия, оо. павліни дозволили відправити Службу Божу в нашім обряді перед чудотворним образом Богоматери. Пізніше оо. павліни були вдоволені, бо наша Служба Божа дуже подобалася полякам, які приїхали з прогулькою зо Шлеська, Виленщини і Познанщини. Польські черці і черниці та священики уважливо приглядалися до нашої Служби Божої, що її по черзі відправляли оба наші священики: о. М. Ліщинський та о. Торуняк. Зате по дорозі з Ченстохови до Познаня трапився нашим прогульковця уже куди прикріший інцидент, що викликав польський студент зо Стрия. Сам звук української мови, що нею заговорила донька до свого батька в купе, вистарчив, щоб вивести польського студента католика з рівноваги. Він накинувсь у присутності багатьох подорожніх з такими лайливими словами на панну Залеську: „ти гайдамачко", „ти хамко" і т. п. По такій поглядовій лекції „толеранції і товариської культури" супроти молоденької панни закукурічений польський студент загрозив, що викине її з поїзду за те лише, що вона розмовляє з батьком по українськи. Одначе відійшов — як непишний — тоді, як в обороні доньки станув батько та старенька їмость, що їхала в тім же купе.

БОЛЬШЕВИКИ ВИВОЗЯТЬ ЗОЛОТО І ПЛЯТИНУ.

На шляху Москва - Рига - Стокгольм відновили летунську комунікацію, але літаками на цій лінії їздить дуже мало пасажирів. Зате літаки з Москви привозять золото і плятину. Одної неділі большевицький літак привіз транспорт діямантів ваги 3 кґ. і 700 ґрамів, вартости 10 міліонів фунтів стерлінґів. У Стокгольмі забрав цю посилку літак, що відлетів до Бріселі.

38 ПОЛЬСЬКИХ ПІВОСЕЛЬ У БУЧАЦЬКОМУ ПОВІТІ.

Заходом польських орґанізацій відкрито на селах бучацького повіту 38 півосель для сільських дітей.

ПОЛЬСЬКА ВЛАДА ЗАКРИЛА "ДІЛО"

ЛЬВІВ. — Польська аґенція телеграфічна повідомляє, що польська влада завісила найстарший український щоденник на західньо-українських землях, „Діло". Причиною завішення було це, що „Діло" помістило пастирський лист митрополита Шептицького, а в тому листі, як пояснює польська аґенція, були подані неправдиві причини розвязування православних церков на терені Холмщини й інших східніх повітів.

ПРИЧИНИ ВІДКЛИКАННЯ ЮВИЛЕЙНОГО СВЯТА „ПРОСВІТИ".

ЛЬВІВ. — У краєвій пресі комітет влаштування 70-літнього ювилею „Просвіти" і головний виділ „Просвіти" помістили спільну заяву в справі відкликання згаданого ювилею. В тій заяві говориться, що коли комітет проголосив програму свята, то все українське громадянство, в найдальших закутинах українських земель, радісно приняло цю вістку і почало готовитись до ювилею. Зголосили свою участь також представники заморських еміґрацій. Та польська влада заборонила влаштовувати масовий здвиг і заборонила вести в тій справі аґітацію серед українського населення. Замісць того, щоб усі члени місцевих „Просвіт" явилися на тім здвизі, влада зарядила, щоби прибув тільки один представник від поодинокої читальні „Просвіти". Влада заборонила також конґрес української культури, заборонила виступ хорів і орхестр на площі. Супроти цього треба було відкликати ювилей, а прапори „Просвіти" посвячено в мурах катедри св. Юра.

УКРАЇНЦІ НА МИРОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ В ПАРИЖІ.

УЖГОРОД.—Ужгородське „Українське Слово" доносить, що на мировій конференції в Парижі, на якій були заступлені 34 держави, були також українці, які входили в склад чехословацької делеґації і заступали закарпатську Україну. Тими делеґатами були: д-р Юрій Брящайко, д-р Йосиф Ґатій, В. Малий і П. Сова. Ту конференцію скликав анґлійський відомий політик лорд Сесіль, що є тепер предсідником світової орґанізації для вдержання миру.

ГОСПОДАРСЬКА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ.

ЛЬВІВ. — У Львові видано заходами орґанізації „Сільський Господар" „Сільсько-Господарську Енциклопедію" в трьох томах, яка містить найважніші відомості про сільське господарство. Енциклопедія широко обгововорює справи перерібки і збуту сільських продуктів, подає історію розвитку селянства в інших краях, обговорює справи земельні, кооперації, економіки, природничих наук, хову звірят, ветеринарії і т. п. Вона має 1,000 образків, між ними 16 великих, кольорових.

ПЕРЕМОГА УКРАЇНСЬКОГО НАКОЛЕСНИКА.

ЛЬВІВ. — У східній Галичині відбувся змаг наколесників на шляху: Львів, Перемишль, Радимно, Яворів, Львів. У тім змагу брали участь польські спортовці, жидівські й українські. Їх усіх переміг український змагун Степаняк, який ту площу переїхав у 7 годинах і 42 мінутах. Степаняка по дорозі зустрічали українські селяни, які знали про цей змаг з ґазет і виносили йому для підкріплення харчі, а також заохочували його морально.

НЕПРИЄМНА ІСТОРІЯ ЛИНДБЕРҐА.

РИҐА. — Американський летун Линдберґ дуже хотів відвідати Совєти. Та в часі відвідин трапилася йому неприємна історія: якийсь нахаба вічно крутився біля нього, пильно слідкував, з ким він говорить, і що, а навіть заглядав до клунків. Линдберґ кілька разів остеріґав нахабу, а коли цього було забагато, він сильним кулачним ударом заїхав йому в обличчя. В справу вмішалась поліція і вища влада. Виявилося, що цей нахаба це дуже популярна фіґура в „соціялістичній батьківщині", а саме тайний поліційний аґент, якому ҐПУ приказало слідкувати за Линдберґом. Натираючи своє обличчя, аґент завважив, що „Линдберґ добрий летун, але й не поганий кулачник".

АНҐЛІЯ НАТИСКАЄ НА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНУ.

ЛОНДОН. — В анґлійських колах є таке переконання, що анґлійський уряд натисне незадовго на чеський уряд, щоб він поступився судетським німцям і признав їм територіяльну автономію. Бо коли цього чехи не зроблять, то в їх обороні, коли німці на них нападуть, Анґлія не піде.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ЗАБУВАЙМО ПРО "РІДНУ ШКОЛУ"

В своїм листі головна управа „Рідної Школи" у Львові пише таке: „За минулий рік українська еміґрація Злучених Держав Америки прислала на потреби Рідної Школи $3,285, в тому від „Обеднання" $2,850. Як порівняти з минулим роком, то вийде на $1,565 менше. Ми булиб вдячні, якби Вам удалося вдержати поміч зо Злучених Держав на якомусь вищому рівні. Наше прохання сміємо підносити на тій основі, що потреби Рідної Школи ростуть враз з її завданнями, які треба в ділянці виховання конечно сповнити".

Повторюємо отсе прохання на цьому місці й додаємо від себе, що справа „Рідної Школи" така важна, що нам треба її за всяку ціну піддержати.

Багато вже говорилось і писалось про завдання „Рідної Школи". Всі ми знаємо добре, що патріотичне виховання дитина може дістати тільки в рідній школі. Учитель чужинець не тільки що не защіпить у дитині пошани й любови до її рідного, а навпаки, викривленою наукою може викликати в дитини нехіть до свого, а навіть почуття національної нижчости.

З другого боку, чимало в нас говорилось і далі говориться також про те, що „Рідну Школу" переслідує влада, закриває її поодинокі кружки, перешкоджає її діяльності. Супроти цього нераз виринає сумнів, чи варт складати жертви на „Рідну Школу", знаючи заздалегідь, що вона під ворожою владою не всилі як слід розвиватися.

Не звертаючи уваги на ворожі переслідування, „Рідна Школа" таки веде дуже корисну працю серед української суспільности. Колиб ту працю внаслідок браку фондів вона мусіла припинити, то це відбилосяб дуже зле на нашім загально народнім житті, а також викликалоб серед нас самих почуття стиду, що ми до того допустили.

Ворожа влада розвязує поодинокі рідношкільні заведення, дитячі садки і т. п. Але нині українська суспільність настільки живуча, що вона не дається такими ударами знеохотити. Вона вносить протести, робить подання до вищих інстанцій, домагається відкриття даного заведення. А коли це їй не вдається, вона починає нове заведення відкривати. В той спосіб вона дає доказ ворожій владі, що народні інституції є для неї дорогі і так легко вона з них не зрезиґнує. Ця безнастанна боротьба мучить саму владу й вона нераз мусить піти нам на уступки. Та найважніше: ця боротьба гартує морально нас самих. У тій боротьбі українська суспільність переконується та відчуває, що на ній лежать ворожі окови, які спинюють її природній зріст. Якби не було безнастанної боротьби, то наша суспільність не відчувалаб тих оков, а вслід за тим не тужилаб за зміною.

ПРО „КРАСНУЮ АРМІЮ"

За границею советської держави виходить ціла низка російських ґазет, видаваних російськими еміґрантами. Належить до них і „Голос Росії", що сласне помістив розмову редактора з одним чужим дипльоматом, який заступав свою державу при центральнім большевицькім уряді.

Дуже інтересне є те, що той дипльомат сказав про большевицьку армію. Одначе треба завважити, що найновіші вісті із східньої Азії заперечують власне перше твердження цього дипльомата, а то:

„Советський уряд не бажає вести тепер війни, а то тому, що сам той уряд розбив свою армію відомими численними мордами найвищих офіцирів". Отже, як бачимо, зачіпки большевиків з японською армією в Манчуку показувалиб на цілком щось противне. А далі каже цей дипльомат:

„Большевицький уряд не хоче війни, бо боїться своєї власної людности. Якщо заступимо слова „не хоче" словами „не може", то вийде таке саме. Большвики не є приготовані до війни і впродовж останнього півтора року зробили все, що було в їх силі, щоб лише обнизити бойову готовість своєї армії".

А далі наговорив дипльомат цілу купу „любезностей" на рахунок большевицького салдата, та й каже:

„Поза нечисленними винятками кермують „красною" армією карієровичі, які до свого завдання цілком не приготовані та яких викинула наверх лише хвиля „чистки". Вони є здеморалізовані системою „военних советів", непевністю свого завтра і т. ін.

„А що дотичить „военних советів", то зо становища чисто законного вони взагалі не існують. Усе обмежується до іменування одного члена „военного совету", в кожній окрузі (хоч закон говорить про двох членів!) і цей одинокий член рішає про долю всіх підчинених йому, між іншими і самого військового команданта! Велика хвиля шпигунства, донощицтва, продажности, підлоти і терору залила по замордуванні Тухочевського і товаришів цілу армію.

„Всяке балакання про непохитність її сили є брехнею. Советський уряд сам це дуже добре знає і всі свої обчислення опирає не на власній силі, а на сподіванім зударі „капіталістичних держав" між собою. І тут треба візвати до якнайбільшої обережности і чуйности, бо большевицька провокація може прибрати на себе якнайменше сподівані форми".

І ту власне замітку чужого дипльомата треба взяти на увагу, читаючи найновіші вісті про події на советсько - манчуцькій границі.

Між рядками статтей, поміщеними в тім органі московських еміґрантів, „Голос Росії", так і відчувається жаль, що та „красная армія" є не лише большевицькою армією, але й російською. І що та армія навіть тепер, серед таких незвичайно сприятливих обставин, не годна пімститись на японцях за погром, завданий російській армії в 1905 р.

І російські еміґранти радою душею все простилиб „красним" (червоним) самодержавцям — з винятком того, що вони зробили з тим знарядом російського імперіялізму: з російською армією!

Пождім недовго, а побачимо 1) чи большевики зважаться й справді на війну з японією; 2) як зарепрезентується тоді большевицька армія; 3) як зареаґує на це советське запілля, а особливо поневолені народи в советській републиці.

Іван Наконечний.

ЗЕМЕЛЬНА „СВОБОДА" У СЕЛЯНСЬКО-РОБІТНИЧІЙ РЕСПУБЛИЦІ

Недавно появилась публікація Гліба Лазаревського „Земельний Устрій Советської України", видана у Варшаві 1938 р. Щоби познайомити наших читачів з цією справою, поміщуємо цю статтю, оперту на згаданій публікації.

Землеустрій советської України переходив кілька стадій розвою. За першу стадію можна вважати ґеніяльний маневр Леніна, що з метою зеднати собі українське селянство для червоної революції проголосив поділ поміщицької землі на українській території між українських селян. Одурений таким чином селянин дав змогу московському наїзникові загарбати всю українську землю, а себе обернути в стокроть гірше, ніж передтим: закріпощеного, безправного наймита червоного — на зміну — пана. За словом Леніна Всеукраїнський Революційний Комітет проголосив 5. II. 1920 р. закон, яким усі сконфісковані советською владою поміщицькі державні, монастирські й удільні землі перейшли у безплатне користування безземельних і малоземельних селян і сільсько-господарських наймитів. Землі трудових селян-власників залишилися надалі при них. Але вже дня 2. березня 1921 р. признають селянам користування землею тільки на час 9 років, причому відібрали від них) потрібну скількість землі під радгоспи, запасний земельний фонд і цукроварні. Щоб утихомирити викликану цим реакцію селян, встановили 27-го травня 1922 р. безреченцеве землекористування, але вже на другий рік виступили проти багатіших селян, т. зв. куркулів.

Так було до 1927 р., коли то встановили землекористування тільки в складі земельної громади, що дало початок колективному землекористуванню. Було три форми колективного землекористування: 1) товариство спільного оброблення землі, тобто поодинокі господарства обеднувалися для спільних робіт; 2) сільсько-господарська артіль, де індивідуальну форму господарства замінено усуспільненим господарством; 3) сільсько - господарська комуна, де усуспільнено все аж до споживання. З цих трьох форм удержалась тільки друга. Згідно з плянами колективного землекористування ухвалено на V. Всесоюзному Зїзді, в травні 1929 р., колективізацію господарств незаможників і середняків з особливим притиском на нищення куркулів. І від цієї пори пішла війна проти індивідуальних землевласників (одноосібняків), яка і довела до того, що по введенні в лютому 1935 р. нового статуту сільсько-господарської артили залишилось усього коло 380,000 одноосібних господарств, які користувались неоповна півтора міліонами га землі на загальне число 44,545,000 га всієї землі в межах УССР. Вкінці колективізацію землекористування устійнила остаточно нова конституція СССР, яка в 6-тій статті зазначає, що земля — всенародне добро, державна власність, отже вся належить державі — себто СССР (?!).

Під цю пору справа землеустрою советської України представляється так. Залежно від того, хто землею користується, можна її поділити на такі ґрупи: 1) земля, якою користуються колгоспи; 2) земля якою користуються індивідуально окремі господарства колгоспників; 3) земля, якою користуються індивідуальні господарства (одноосібники); 4) земля, якою користуються радгоспи (державні господарства); 5) земля, якою користуються кооперативні господарства і відділи робітничого постачання; 6) земля, якою користуються інші землекористувачі з сільсько-господарським виробництвом; 7) земля державного земельного фонду.

Колгоспи.

Колгоспи — це найбільш поширена форма землекористування. Колгосп — себто сільсько-господарська артіль це, за словами статуту, добровільне (?!) обеднання трудящих якогось села, станиці, хутора, щоб спільними засобами виробництва і спільною, зорґанізованою працею будувати колективне, тобто громадське господарство. Це господарство ведуть на землі, що її власником є держава. Членами артили можуть бути всі трудящі від 16-го року життя, за винятком куркулів і позбавлених виборчих прав. Їх обовязок — причинитися своєю працею до осягнення якнайбільших користей із спільно управлюваної землі, берегти спільне добро, піднести трудову кваліфікацію членів артили, їх культурний рівень, тощо. Справами артили завідують загальні збори членів за посередництво управи артили в складі 5—9 осіб вибираних на 2 роки. На чолі управи стоїть голова артили. Йому до помочі є заступник, бриґадири і завідувачі. Контролю виконує ревізійна комісія артілі.

Артіль ропадається на дві бриґади: рільничу і тваринницьку. Роботу члена артили оцінюють у трудоднях, що зазначують у трудових книжках і підсумовують при кінці року для евіденції роботи і прибутку члена. Землю дістає артіль у безплатне та безреченцевого користування в точно означених межах, яких не можна зменшувати. Землі під загрозою кримінальної відповідальности не можна продавати, купувати, ані давати в аренду. Управа землі відбувається згідно з точно встановленими плянами. Кожна артіль має до своєї розпорядимости: усуспільнені господарські будівлі, худобу робучу і годівельну та птицю. Крім цього користується машинами і тракторами машиново - тракторних стацій (МТС), за відповідною заплатою в натурі.

Колгоспи мають доставляти збіжжя державі по встановлених дуже низьких цінах, контрактувати важніші сировини для промисловости, платити податки, асекурацію і т. д. І щойно після заспокоєння всіх внутрішніх потреб колгоспу можна — і то за дозволом центральної влади СССР — продавати збіжжя на вільному ринку.

Член колгоспу дістає за кожний трудодень заплату в натурі і грішми.

За невиконання зобовязань супроти держави на колгосп накладають грошеві кари, стягають примусово недоставлене і навіть притягають до судової віповідальности.

Колгоспники.

Це ті, що крім колективної праці в артілі дістають для особистого користування ділянку присадибної землі величини 0.25—1 га з усуспільненоземельного масиву, виключно під сад або город. Цю землю наділюють їм з окремого земельного фонду, будьто коштом одноосібників, але ніколи коштом землі колгоспу. Колгоспник у свойому дворі може мати ще власні життєві і господарські будинки, господарське знаряддя і худобу та птицю в означеній скількості. Обовязки колгоспників супроти держави такі, як і колгоспів, і подібна відповідальність з карою позбавлення волі.

Одноосібні господарства.

Індивідуальні господарства, як незгідні з колективним устроєм просто виняті зпід права. Тому вони заникають і невдовзі мабуть зовсім заникнуть. І хоч конституція СССР допускає існування приватних господарств, то вони настільки залежні від держави, а навіть від її нижчих орґанів, що майбутність індивідуального господарства згори пересуджена. Найдрібніше невиконання накинених згори зобовязань супроти держави потягає за собою великі грошеві кари аж до конфіскати майна, а то й особисту судову відповідальність власника з кримінальними санкціями і переселенням. Обовязки одноосібняків супроти держави є багато гостріші.

Радгоспи.

Радгоспи — це державні підприємства, в яких держава є господарем з усіми правами і наслідками. На початку 1935 р. загальне число радгоспів в Україні було 776 з 4 міліонами га землі. В останніх роках число це значно зменшилося, поверх міліона га землі відрізали від радгоспів і приділили колгоспам. На чолі радгоспу стоїть директор, якого призначує і звільняє Наркомат радгоспів СССР. Директор має помічника і двох заступників. Крім цього є ще управителі філій, аґрономи, завідувачі і т. д. При кожнім радгоспі є політичні відділи, яких завданням є партійно - політична робота, добір кадр радгоспу, тощо. Начальник політвідділу відповідає за виконання пляну і здачі продукції спільно з директором радгоспу. Супроти держави має радгосп обовязок здачі усієї продукції, податків і мірчука (від млива).

Колгоспи і ВРП.

Кооперативні господарства — це допомічні сільські господарства, а відділи робітничого постачання (ВРП) — це підприємства, що допомагають постачанню продуктів робітникам. Одні і другі зліквідовано.

Інші землекористувачі.

В першу чергу це індивідуальні робітничі господарства. Робітникам дозволено мати землю розміром 1/8 до 1/4 га на робітничу родину, виключно під городи. Тут належать іще всякі наукові заведення, дослідні інститути, сільсько-господарські стації і учбові заведення, сільські школи, дитячі будинки, тощо. Всі ці землі звільнені від усякого податку і достав. Оплачують тільки мірчука.

Державний земельний фонд.

До державного земельного фонду належать землі, які є власністю держави і мають за завдання забезпечувати запотребування землі всіх інших землекористувачів. Найповажніший — це лісовий фонд, що числить біля 4 міліонів га лісів. — („Діло").

М-р П. Чорній.

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

62)

— Ні... — зніяковів прибулий.

Невідомо, як довго тягласяб їх розмова та чим закінчиласяб, але надійшов Луганський. Лише поглянув на прибулого, вихопив револьвер.

— Ось де доля звела мене зо старим знайомим! — викрикнув люто. — Хлопці! Зараз його обшукати!

Два хлопці, що разом з ним прийшли, кинулися на чужинця і вмить повалили його. Чорний і Томиленко не знали, що сказати. Та прибулий не давався на програну.

— Ви певно помилилися, добродію... Приняли мене за кого іншого — говорив спокійно. — Я в свому житті ні разу не бачив вас.

— Не помилився! Такі знайомства до смерти не забуваються!... Пригадай но, товаришу уповажнений, Київщину... Розстріл моїх батьків та малолітньої сестри...

„Сотник" поблід. Але викручувався:

— Пане отамане! Це неправда! Це большевицький аґент, чекіст — репетував, стараючись визволитися зпід двох хлопців.

— Та на тобіж і тепер іще штани мого батька! — кинув Луганський згірдливо.

Дійсно, на „сотникові" були сині кавалерійські штани.

— Хлопці, котрий з вас повісить його, візьме в нагороду убрання! — крикнув Луганський хлопцям.

А „сотник" тимчасом викрикував: — Це все неправда! Це большевицький аґент, навмисне підосланий перед моїм приходом...

Чорний і Томиленко порозуміли все. Вони знали минувшину Луганського, тож порозуміли, з ким звів їх випадок. На викрики прибулого Томиленко засміявся:

— Ну, ну... Ми знаємо вже, хто з вас аґент... Виведіть його, хлопці...

Коли „сотника" відпровадили вже на лоно Авраама, в його одежі знайшли зашиті посвідки Всеукраїнського Чека та якісь числа, очевидно шифри. Аґент був здібний і лише випадок викрив його.

Пізно ввечері Чорний з кількома повстанцями й Луганським зближалися до хутора, де була заповіджена нарада. Чорний поспішав занепокоєний: випадок з аґентом Чека вказував ясно, що всіх їх викрили большевики. Тому спішив попередити Галієва й відкликати ту нараду. Перетомлені повстанці поспішали за ним, а він іще приспішував кроку. Зіставалося ще пару верств до хутора, як з того напрямку почулися приглушені стріли. Подорожні пристанули й прислухувались.

— Здається, на хуторі стріляють... — неспокійно вимовив Луганський.

— Ні, це буде певно в селі — Чорний заперечив. — З хутора булоб чутніше. Але поспішаймо... Може буде потрібна наша поміч.

Майже бігом кинулися вперед. Та стріли, зірвавшися ще раз, затихли. Минуло ще пів години. На овиді зачорніли будинки хутора, але там усе було спокійно. З замираючим серцем, прочуваючи недобре, Чорний з Луганським зближувалися до хати. На подвірю доглянули три трупи. Обережно підійшовши до них, оглянули. Це були червоні. Тоді, забувши всяку обережність, побігли в хату. Обоє дверей були відчинені настіж, а в хаті в темноті спіткнулися на трупи. Засвітили й пізнали своїх...

Надійшовші повстанці застали обох ватажків клячучими над трупами. І вони порозуміли, що скоїлося; знали й про відносини свого отамана до Віри. Боялися відізватися до нього, хоч і співчували його горю. Та отаман спокійно наказав обшукати все подвіря. Хлопці вийшли виконувати наказ. Коли зісталися знов у двох, Луганський взявся потішувати отамана; став йому доказувати, що коли ні Галієва ні Віри між убитими нема, то вони зпевністю ще живі, а може й на волі; у найгіршому разі в руках червоних. Він розвідає, де їх запроторять, а тоді можна буде виконати напад на тюрму; або колиб їх перевозили до ґуберніяльного міста, то відбити в дорозі... На його здивування Чорний обняв його й озвався все так же спокійно:

— Друже! Ми оба утратили наших близьких і розуміємо один одного... Та повір, що щоб з нею не сталося, мені однаково... Я був на такий кінець приготований віддавна... І не менше як Віри мені жаль старого доктора, жаль цих наших товаришів. А ще більше жаль нашого народу, нашої справи... Чую, що ми погинемо, не переможемо ворога. Але погинемо з честю! Переможці прийдуть по нас... Не криюся зо своїм горем. Горе є, і то велике. А те, менше чи більше, що я дам у жертву Україні, його не збільшить, ані не злагіднить. Мені всеодно...

— Не трать, Василю, надії, ще все поправиться.

— Ти віриш у те?

— Мушу вірити! Знаю, що ще побачу свій нарід вільним... — з якимось надхнінням вимовив Луганський. — Без віри людина не може на світі жити. А ти, яб сказав, заломлюєшся...

— Не бійся, друже, не заломлюся! — стрепенувшися, сказав Чорний твердим голосом. — То лише так на хвилю сентимент напав... То, кажеш, відібємо, га? — закінчив зовсім весело.

— А певно, що відібємо! — повеселів і Луганський. — Коби лише дізнатися, куди їх повезли... Я думаю, що завтра подамся на розвіди. А тоді легка буде справа. Ще й комісарів пару хлопцям на потіху захопимо...

— Ех, ти, фільософе мій малий! — знов обняв його Чорний.

— Прошу не ображати, я вже не малий, і не дівчина, щоб мене обнимати — жартом збувся Луганський.

Повстанці повернулись, нікого не знайшовши. Луганський розпорядився поховати своїх; повстанці вишукали десь у коморі пару рискалів і за кількадесять мінут у садку за хатою виросла невелика могила двох борців за волю рідної землі...

Відійшовши вже добрих пів верстви від хутора, з придорожного рова почули стогін. Без розшуків натрапили на артилериста. Місяць, що зійшов по півночі, допоміг пізнати його залите кровю убрання і стареньку шинелю старшинського крою. Говорити вже не міг. Рухом руки покликав до себе Чорного, й коли той схилився над ним, зашептав ледве чутно, перериваючи на кожному слові:

— На нас... напали... Відбивалися... Поранених повезли... Я пізнав... голову Чека... з Кривого Рогу... Їх туди... повезли...

— Кого? — хотів впевнитися Чорний, хоч здогадувався, що артилерист говорить про Галієва й Віру.

— Віру... і доктора... поранених... — шептав усе слабше, ледве рухаючи устами.

(Дальше буде).

КОМУНІКАТ

ІЗ НАРАД ВИКОННОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ВИСТАВОВОГО ТОВАРИСТВА З 23. СЕРПНЯ 1938 Р.

Присутні: Д. Галичин, К. Піддубчишин, М. Мурашко, д-р С. Демидчук, С. Шумейко.

Голова здав звіт із переговорів з проф. д-ром Кошицем, гром. Т. Каськовом, гром. А. Кістем, гром. Д. Чутром у справі зорганізування хору та танкової групи для виступу в Українськім Дни на Світовій Виставі в Ню Йорку в 1939 р.

На основі висліду переговорів рішено видати окремі оповістки про організацію хору під проводом гром. Каськова та організацію танкової групи під проводом гром. Кістя.

Зроблено точні обчислення коштів української участи у Світовій Виставі на підставі найнижчих коштів і ці обчислення рішено подати своєчасно до приналежного відома.

Рішено перевести правильну кампанію за призбирання конечних фондів на покриття видатків, починаючи з днем 15-го вересня б. р.

С. Демидчук, секретар.

ЗАКЛИК У СПРАВІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ХОРУ ДЛЯ ВИСТУПУ В УКРАЇНСЬКОМУ ДНІ НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ В НЮ ЙОРКУ.

Українсько - Американське Виставове Товариство подає оцим до загального відома, що для гідного виступу українців у Світовій Виставі в Ню Йорку в 1939 році організується окремий великий **Українсько-Американський Народній Хор** (по англійськи: Ukrainian-American Folk Chorus) із неменш як 500 членів з округи нюйорської та нюджерзької.

Організацію хору доручається гром. Теодосієві Каськову, членові Українсько-Американського Виставового Товариства. Його адреса: 600 High St., Newark, N. J.

Отим просимо всіх українських співаків зголоситись упродовж 10 днів від появи цієї оповістки до гром. Каськова з заявою приступлення в члени хору, подаючи прицьому дотеперішній хоровий досвід та евентуальну теперішню приналежність до якогось із тепер існуючих хорів. Участь в Українсько - Американськім Народнім Хорі вважається патріотичним і почесним обовязком, тому членам цього хору не обіцюється ніякої заплати. Члени хору зволять також памятати, що до виступу в Українськім Дні вони мають самі придбати український народній стрій.

Після зголошення приступлення в члени хору буде видана окрема оповістка про час та місце постійних проб для хору.

Громадяни-Співаки! Для Вас пора виказати ділом Ваші патріотичні почування та готовість послужити великій ідеї. Голоситься негайно й беріться до Вашої праці із запалом! Велика українська нація глядить на Вас як на своїх представників у великому світовому здвизі!

Українсько - Американське Виставове Товариство.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ.

Літо минуло, а з ним і вакації пройшли майже непомітно. Українським учителям приходиться тепер подумати над програмою для нового шкільного року, та треба уложити її ріжнородно-свіжою, щоби приманювала дітей до школи. В цьому поможе багато **„Зразкова дитяча бібліотека"**, що спеціяльно підібрана для українських шкіл на еміграції. Складається вона з 44 творів, які творять 50 книжечок, дуже цікавих змістом і багато ілюстрованих. Входять там книжечки ріжного змісту, як історичні, патріотичні, наукові та всякі веселі казочки і байки. Написані дуже зрозуміло, що діти, котрі і не володіють добре рідною мовою, скористають багто з тих книжечок, наберуть вправи в читанні, та збагатять знання своєї мови. Ця зразкова бібліотека зовсім невкоштовна, бо разом з пересилкою коштує лише 7 долярів, тому обовязково кожна українська школа при церкві чи іншій інституції конечно повинна набути цю бібліотечку, а замовляти її можна у видавництві „Світ Дитини", (Львів, Зіморовича 2).

А. Качан.

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО В АМЕРИЦІ.

У „Свободі" з 16-го серпня ц. р. були поміщені сцени з недавно викінченої звукової фільми „Маруся". Фільму випродукувала „Украфільм Корпорейшен" у Ню Йорку. Це новий здобуток на полі нашого театрального мистецтва. Ми здоганяємо інші культурні народи світу.

Ми, українці, маємо незрівняну пісню і музику, прекрасні танці й чудові народні строї. А проте наша культура мало відома світові, бо не представлено її новочасними засобами. Звукова фільма „Маруся" понесе нашу пребагату культуру в широкий світ і звеличає її гідно та достойно.

Тяжка праця „Української Фільмової Корпорації" в Ню Йорку і її артистів увінчалась успіхом, який треба зачислити до наших цінних досягнень на американському континенті. Адже це пощаститься між чужинцями заманіфестувати на екрані в одній цілості образову й звукову творчість нашого народу.

Мотивом оснування української фільмової індустрії в Америці є глибока потреба рідної фільми. Хочемо мати на чужині образ рідного; хочемо запізнати чужину з нашим мистецтвом.

Мистецтво — це наша сила, наша могутня зброя, котрою ми сміло можемо боротися проти наших ворогів і доказати, що стоїмо на вищому культурному щаблі, ніж наші гнобителі, і маємо право як культурний нарід на своє самостійне існування.

Ми віримо, що певно зявиться скоро і друга й третя звукова фільма. Адже це буде запорукою, що коли вороги змогли перемогти нас гарматами і крісами, то духово вони нас перемогти не зможуть.

Хто почує той чудовий спів артистів та музику фільми „Маруся", той напевно радісно закличе за поетом:

„Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине!"

Вона буде далі гомоніти — ота рідна могутня українська пісня. Людям же праці, що причинилися до такого великого діла, треба щиро побажати якнайкращих успіхів в „Українськім Голивуді".

Михайло Шмігельський,
Клівленд, О.

НОВІ УНІФОРМИ.

Так мають зодіватися жовніри американської армії. Новий уніформ буде заведений на пробу на один рік. Як проба викаже, що уніформ добрий, то старий уніформ оливкового кольору буде закинений.

— Чую, моя дорогенька, що ти їздиш тепер що дня верхи? Чи від того можна похудити?

— Ще й як! Прийди подивитися на мого коня. Шкіра і кості!

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ЧЕСТЕР, ПА.

Надзвичайні збори братства Сош. св. Духа.

Надзвичайні збори братства Сош. св. Духа, від. 237 У. Н. Союзу, відбулися 17. серпня ц. р. в У. Н. Домі. На тих зборах рішалися дуже важні справи.

Збори відкрив предсідник відділу, Т. Сорока. На програмі зборів була перша точка щодо злуки олифантської „Згоди Братств" з У. Н. Союзом. Поясняючи цю злуку, предсідник сказав, що така злука буде корисна для обох сторін. Бо ми повинні все єднатись у більші гурти й організації. Як довго будемо дробитися, так довго ніхто з нами не буде числитися. Секр. Г. Стеців прочитав листа від головного уряду в справі злуки і від себе додав, що коли хто дістане нового члена до У. Н. Союзу, той дістає за те по $5 $6, а тут приходить відразу 580 членів, у тім 140 дітей, а крім того $50,000 маєтку. Зрозуміло, що з того може бути тільки користь, а не шкода. Тут вивязалася дискусія, в котрій чимало членів забирали голос та всі висказувалися за злуку. Тільки два члени були чогось незадоволені, але чого — самі не знали.

На кінець забрав слово член В. Гарасим і сказав, що колиб якась українська організація хотіла лучитися з нашою організацією, то навіть якби вона знаходилася в гіршім положенні, то він всеодно був би за злуку. Бо така злука на дальшу мету все виходить на користь. Предсідник рішив, що найкраще буде запитатись кожного члена окремо. На запит усі члени, від першого до останнього, заявилися за злуку. Проти не було нікого.

Другою справою була Світова Вистава в Ню Йорку. Предсідник відділу пояснив, що зі всіх досі знаних вистав ця вистава буде правдоподібно найбільша. Це буде така вистава, якої ще світ не бачив. Інші народи призначили міліони долярів на ту виставу, щоб себе якнайкраще зарепрезентувати. То булоб дуже сумно для українців, якби ми не взяли в тій виставі участи. Коли ми хочемо, щоб інші народи про нас знали, щоб про нас писала американська преса, то мусимо на це присвятити відповідні фонди. Також наше братство мусить внасигнувати зо своєї каси якусь жертву, говорив предсідник. Вслід за тим В. Гарасим поставив внесок, підпертий Г. Забитком, щоб внасигнувати на ту ціль $10 з братської каси. Внесок перейшов одноголосно. Рівночасно вибрано комітет, який має занятися дальшими збірками на ту ціль. До комітету ввійшли: Т. Сорока, Г. Стеців і Н. Бабилець. Згаданий комітет апелює до всіх місцевих громадян, щоб на ту ціль складали свої жертви. Кожна жертва буде проголошена в пресі.

Третьою справою була маніфестація і другий конгрес націоналістів. На зборі явився наш молодий член Гнат Матківський, активний член ОДВУ та представив нам, де і коли відбудеться другий конгрес українських націоналістів. Предсідник відділу, Т. Сорока, заявив, що хоч справа вистави дуже важна, то справа конгресу більш наглячa. Він пояснив ціль маніфестації та сказав, що коли наші вороги в брутальний спосіб стараються винищити наших провідників, то, видно вони щось прочувають. Вони прочувають зрив, яким українці сповнять свої національні прямування. Член В. Гарасим зазначив, що такі маніфестації мають велику вартість. Коли українці в Америці зробили маніфестацію в справі пацифікації, то поляки, вчувши, що про їх роботу вже довідався цілий світ, опинилися з дальшою пацифікацією і до його села вже не дійшли, хоч наміряли. Після цього вивязалася дискусія, у висліді якої ухвалено на ту ціль з каси $25 та вибрано на конгрес двох делегатів: Василя Гарасима і Гната Матківського.

Григорій Стеців, секр.

ДИВИТЬСЯ ЗА ІНТЕРЕСАМИ „ВУЙКА СЕМА".

Американським амбасадором у Чехословаччині є 67-літній Вилбер Дж. Кар, що служив дипльоматом у стейтовім департаменті в Вашінгтоні 45 літ.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

Залізнича катастрофа трапилася на двірці міста Ст. Трон у Бельгії. На перехресті шляхів вискочив третій вагон і перекинув високий сиґналовий машт, що буквально преломав вагон на половину. Пятьох подорожних убитих, кільканацять ранених.

Відпочинок.

— Як жеж ти, Марусю, використала мій виїзд? Відпочила за той час, коли мене не було вдома?

— Так, прошу пані. Я вже від тижня навіть обіду собі не варила.

— А то чому?

— Бо вже всі тарелі брудні, і я не маю на чому їсти.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НЕРОЗВЕДЕНІ Й НЕ ДУМАЮТЬ РОЗВОДИТИСЯ. Сказав про себе й жінку відомий фільмовий актор Джан Берімор, як жінка йому завязувала краватку: „Скільки разів моя жінка поїде до Мексика, люди зараз думають, що вона поїхала розводитися зо мною".

Рекрутська історія.

Капітан Ковальський був дуже, як то кажуть, „штрамак". Передовсім жадав він, щоб усі люди в його компанії знали його не лише з вигляду, але й з назвища. Одного разу бачить він двох рекрутів, які переходили через подвіря касарні. Приступив до них і питає:

— Як я називаюся?

А ті лиш розявили рота...

— Ну, уважайте, щоб на другий раз уже знали це!

За кілька хвилин стрічає він одного з тих рекрутів і каже:

— Я називаюся капітан Ковальський. Запамятайте це собі на другий раз!

Вечором переходить пан капітан коло відчиненого вікна кантини і завважує широкі плечі обох рекрутів. Оба сидять собі коло кави і розмовляють. Капітан це чує.

— Цікавий чоловік той капітан. Навіть не знає, як називається!

На це відповідає другий:

— Але пізніше таки пригадав собі і сказав мені, що зветься Ковальський...

В КРАЇНІ 60,000 ОЗЕР

Фінляндія простором майже така велика, як Німеччина, одначе має всього лише три міліони населення. Офіціяльна назва фінляндської республики: Суомі.

Столиця Гальсінкі (Гельсінґфорс) хоче бути щодо культури західньо-европейським містом. Цілі дільниці міста повстали за останніх десять літ. Теелє, західня частина міста, гориста, це лише прикраса міста. Еліль Сарінен, який свого часу уложив пляни нової австралійської столиці Кенбери, а в Америці, головно в Шікаґо, будував гарні хмародери, побудував у Гельсінґфорсі гарний головний залізничий двірець. В західній частині міста гарні, новітні мешкальні 6-поверхові доми, уладжені з найбільшим комфортом. Вежі-хмародери, наче мала Америка. У крамниці дістанете все: від авта, що готове до виїзду стоїть у партері, до домашньої обстанови у відділі на піддаші. Чужинцеві виглядає Фінляндія дуже дешевою країною, та для самого фіна ще все доволі дорого, бо вони дістають невеликі платні.

Фінляндія має небагато більших міст. Всі вони майже на півдні Фінляндії, а два (крім Гельсінґфорсу) над Балтійським морем. Передовсім Турку (по шведськи: Або) колишня столиця, найбільше висунена пристань, в якій зимою виловлюють лід ледоломи. Тут найсильніші шведи. В усій Фінляндії є 300,000 шведів. Віїпурі, колишній Виборг, важне торговельне місто. Тампере (Тамерфорс) це фінляндський Манчестер, попри Гельсінґфорс найбільше промислове місто в Фінляндії. Воно окружене лісами, розложилося між двома озерами, а крім того перепливає туди ріка Тамеркоскі, має чудовий парк, тому мало подобає на промисловий осередок.

Чим більше на північ, тим простіші оселі. Кінчаться камяні будинки. Ще Улю (Улеаборг) можна вважати містом. Інші місцевости, як нпр. чудове Куопіо або Рованіємі над північним кругом, замітні хіба ще своїми базарами. А всеж вони чистенько удержані, навіть у незаможних дільницях. Це вже границя Ляпонії, а всеж чужинець почувається тут наче на півдні Фінляндії, яка так гордиться своїм міжнародним характером.

Хоч Фінляндія майже зовсім не має гір, то таки є гарна завдяки своїм багатьом озерам, завдяки яким звуть її країною тисячі озер. Та в дійсності Фінляндія має не тисячу, а шістьдесять тисяч озер, що стверджує урядова статистика. В середущій Фінляндії лучаться ці озера в могутню озеряну тафлю. Двацять годин триває подорож цими озерами. Вода ясно-голуба, острівчики маленькі, а на них усього кілька дерев, оброслі хвилюючим очеретом. Темно-зелені простори смерекових борів, білих струнких беріз. Повітря чисте, ясне як скло, що втомлене тіло відразу чується покріплене. Та ледви промайнула краса озер, а вже подивляєте друге чудо природи: водопади Іматри. Глибоко врившись у ґранітні велитенські скелі пробивається ріка Вуоксен із могутньою силою своїм камінним руслом. Над Іматрою є одна з найбільших турбін північної Европи. Всій південній Фінляндії дає ця турбіна електрику.

На півночі перепливає ріка Ульйокі та впадає до Ботнійського заливу. Фіни придумали собі тут дивовижну розривку: у довжезних, вузеньких човнах, яке обслуговує всього один керманич і один гребець, плавають долі рікою, вирами й водопадами. Зараз перший водопад має силу 100,000 коней, у який кидається човен зо своїми подорожними, жадними зворушень. Стрілою перескакує човен уділ, усього пів ярда віддалений від гострого каминистого берега. Далі пересувається човен спокійною водою, щоби знову зовсім несподівано пірнути в другий водопад, Паско. Лише з великим трудом вдається керманичеві перепровадити човен попри жахливу пропасть. Така подорож — бодай для чужинців — напружлива розривка.

ДЕРЕВЛЯНІ ЦЕЗАРОВІ МОСТИ.

В історії завоювання країни ґалів, книжці, відомій кожному, хто вчився латинської мови: „Де бельо Ґаліко" оповідає Цезар, як то раз мусів перекинути два фашинові мости через страшні багна, щоби розбити передні сили ґалів, що зібралися були по другім боці багна. Місцевість, де це ділося, вдалося устійнити французьким історикам уже давніше. Тепер, після кількалітних пошукувань місця, де були самі мости, і після кількамісячних розкопів у лісі, що росте на торфовищах коло Бове, археольоґи відкопали бельки, колоди та вязання, що їх будівничі обробляли в 51-шім році перед Христом під оком великого Цезаря. Якнайкраще законсервовані в торфі, довгі приблизно милю, лежать ті мости на грубім підкладі з бельок і хворосту, якого сліди ще й тепер дають відшукатися, один побіч одного на віддаль чотирьох кроків, а мають на собі багато останків камяних спис, якими закидували ґалі римських леґіоністів. Є на тих мостах також сліди пожеж, що їх спричинювали горіючими стрільнами, а навіть сліди коліс величезних военних римських машин—прототипів сьогоднішніх повзів.

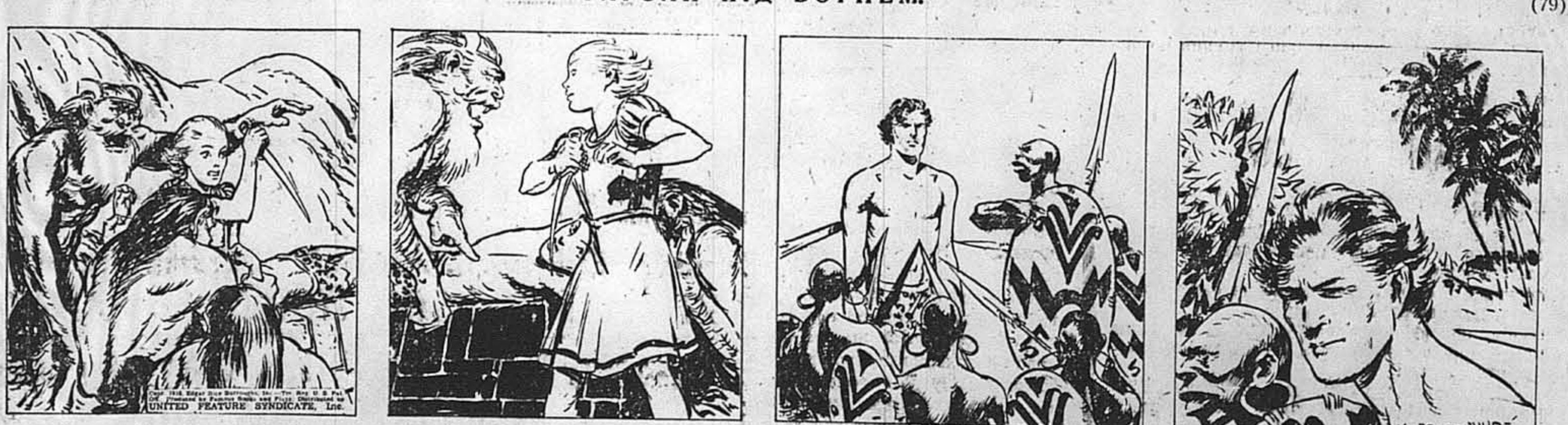

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ.

(79)

Фатальний момент надійшов. Івонна підняла ніж над Диком і так застигла. Дик лежав перед нею, закривши очі і очікуючи смертного удару. Він не хотів своїм зором завдавати болю Івонні. Та Івонна, хоч не була вповні притомна, не опускала ножа. Хоч Голм з цілої сили два рази закричав „ударяй", то проте вона далі вгорі тримала ніж.

„Я не можу, я не можу!"— ще раз заговорила горячково Івонна, немовби пробуджуючися зо сну. Голм знов попав у скажену лють. „Усе йде так гладко, тільки на перешкоді повному успіхові своїть упертість тої дурної дівчини", думав він собі. А далі знов заревів з цілої сили: „Вдаряй, бо коли ні, то тебе роздавлю". Док відкрив очі і ще раз просив Івонну не опиратись.

Та дівчина не хотіла. Їй було всеодно. Вона не хотіла жити і готова була разом умерти. Вона вже рішилась на все, бо надії на поміч годі було далі сподіватись. Тарзан на своє нещастя, попав у нову пастку. Його зловили чорні і хотіли відпровадити назад на станицю. Він умовляв їх, та це не помагало. Цілий світ спрягся проти нього.

Та не так проти нього, як проти двох невинних дітей. І дивно, як батько одної з тих дітей, капітан Д'Альберт, робив усе, що було в його силі, щоби перешкодити Тарзанові рятувати власну доньку. Та він не знав, що робить, а інтриги спритного араба робили своє. Колись може Д'Альберт довідається про все, та що з того? Це вже буде запізно.